

Turinys

PRATARMĖ / 8

ĮVADAS. KLAIPĖDOS KRAŠTAS IR KITOS BUVUSIOS RYTŲ PRŪSIJOS
TERITORIJOS POKARIU / 10

Rytų Prūsijos gyventojų padėtis po Antrojo pasaulinio karo. Tyrimų apžvalga / 17

Tikslas, objektas ir tematika. Metodologinės teorinės tyrimo prielaidos / 22

Analizės metodai / 28

Sociologinė tyrimo dalis / 28

Istorinė tyrimo dalis / 35

1. DEMOGRAFINIAI IR TERITORINIAI ADMINISTRACINIAI POKYČIAI
KLAIPĖDOS KRAŠTE PO ANTROJO PASAULINIO KARO / 41

1.1. Gyventojų skaičiaus augimo tempai po Antrojo pasaulinio karo / 43

1.2. Gyventojų etninės sudėties pokyčiai / 45

1.3. Multietninė naujoji pokario visuomenė / 51

2. SENBUVIŲ PASITRAUKIMAS IR REPATRIACIJA 1944–1951 METAIS / 55

2.1. Pasitraukimas / evakuacija / *flichtavimas* 1944 m. / 57

2.2. Sugrįžimas ir repatriacija / 64

2.2.1. Savarankiškai į gimtinę grįžusieji / 65

2.2.2. Klaipėdos krašto gyventojų repatriacijos priežastys / 70

2.2.3. Repatriacijos procesas / 74

2.2.4. Repatriantų skaičiai ir struktūra. „Netikri“ klaipėdiškiai / 77

2.3. Gyvenimas savame / svetimame krašte / 88

3. SOVIETINIO GYVENIMO PRADŽIA MILITARIZUOTOJE POKARIO
KASDIENYBĖJE: NUGALĖTOJAI IR NUGALĖTIEJI / 99

3.1. Pirmasis krašto gyventojų susidūrimas su Raudonąja armija
ir sovietinėmis represinėmis struktūromis / 101

3.2. Ekonominiai armijos interesai – „trofėjavimas“, krašto niokojimas / 107

3.3. „Trofėjų ekonomika“: pasienio gyventojų veikla / 112

3.4. „Trofėjavimas“ kaip išgyvenimo strategija, pasipelnymo šaltinis ir laisvalaikis / 116

3.5. Sovietinė „trofėjų ekonomikos“ vadyba / 123

3.6. Karo belaisviai Klaipėdos krašte po Antrojo pasaulinio karo / 126

- 3.6.1. Belaisvių lagerių vietos, sąlygos juose ir belaisvių skaičius / 129
- 3.6.2. Belaisvių darbas / 133
- 3.6.3. Belaisvių ryšiai su gyventojais / 139
- 4. NAUJŪJŲ GYVENTOJŲ Į(SI)KŪRIMAS KLAIPĖDOS KRAŠTE / 147
  - 4.1. Pirmasis migracijos tarpsnis: krašto kaimiškųjų vietovių apgyvendinimas / 150
  - 4.2. Pirmoji atvykėlių banga: socialinis portretas / 165
  - 4.3. Antrasis migracijos tarpsnis: tolesnis kaimo vietovių apgyvendinimas / 171
  - 4.4. Tolesnė atvykėlių migracija / 175
  - 4.5. Migracijos į Klaipėdos kraštą priežastys / 177
    - 4.5.1. Sulaikančios ar neskatinančios migruoti priežastys / 179
    - 4.5.2. Atvykėlių iš Lietuvos migracijos priežastys / 183
    - 4.5.3. Naujieji gyventojai iš kitų Sovietų Sąjungos respublikų: atvykimo priežastys / 197
  - 4.6. Gyventojų būstas pokariu / 206
  - 4.7. Gyventojų struktūros kaita ir teritorinė gyventojų lokalizacija / 215
- 5. KLAIPĖDOS KRAŠTO SOVIETIZACIJA / 223
  - 5.1. Represinių struktūrų veikla ir jos rezultatai / 224
  - 5.2. Trėmimas iš Klaipėdos krašto / 231
  - 5.3. Ginkluota ir neginkluota rezistencija Klaipėdos krašte / 243
    - 5.3.1. Partizaninio judėjimo Klaipėdos krašte ypatumai / 243
    - 5.3.2. Neginkluotas pasipriešinimas Klaipėdos krašte / 248
  - 5.4. Pokario represijų ir antisovietinio pasipriešinimo prisiminimai gyvenimo istorijose / 252
- 6. POKARIO KASDIENYBĖ IR NAMŲ ŪKIAI / 263
  - 6.1. Kasdienio gyvenimo ir buities organizavimas / 264
    - 6.1.1. Ap(si)rūpinimas maistu pokario metais / 264
    - 6.1.2. Sanitarinė krašto būklė / 279
  - 6.2. Namų ūkių struktūra pokariu Klaipėdos krašte / 281
  - 6.3. Santuokos ir neregistruotos partnerystės / 295
    - 6.3.1. Pokario kohabitacijos ir jų kultūrinis socialinis bei istorinis kontekstas / 300
    - 6.3.2. Etniškai mišrios kohabitacijos / 305
- 7. SENBUVIŲ (NE)PRISITAIKYMAS NAUJOJE VISUOMENĖJE / 311
  - 7.1. Trauminių patirčių atmintis / 312
    - 7.1.1. Evakuacijos / *flichtavimo* / pasitraukimo atmintis / 315

7.1.2. Namų praradimo atmintis /	316
7.1.3. Tapatybės naikinimo / asimiliacijos atmintis /	321
7.2. Adaptacijos būdai naujoje sovietinėje visuomenėje /	330
7.2.1. Užsidarymas savojoje bendruomenėje /	330
7.2.2. Religinis gyvenimas kaip bendruomenės išlaikymo veiksnys /	338
7.2.3. Senbuvų išvykimas /	353
7.2.4. Asimiliacija, tapatybės ir praeities „pamiršimas“ /	372
7.3. Traumų pasekmės ir sovietmečio „tylos sąmokslas“ /	375
7.4. Trauminių atminčių sąveikos /	379
8. DABARTINIAI KLAIPĖDOS KRAŠTO GYVENTOJAI IR JŲ TAPATYBĖ /	389
8.1. Dabartinė autochtonų tapatybė /	390
8.2. Simboliniai autochtonų tapatybės skirties ženklai /	395
8.2.1. Kultūriniai / etniniai bruožai: tikėjimas, kalba, atmintis /	395
8.2.2. Kilmė ir genealoginiai saitai /	398
8.2.3. Teritorija ir tapatybės ribos /	399
8.3. Naujų gyventojų virsmas vietos gyventojais /	406
8.3.1. Naujų gyventojų tapatinimasis su erdve /	407
8.3.2. Naujų gyventojų tapatybės sąsajos su istorija /	410
8.3.3. Genealogija, „šaknys“ kaip naujų gyventojų krašto tapatybės kriterijus /	423
8.3.4. Gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio reikšmės naujų gyventojų krašto tapatybėje /	425
8.3.5. Etnokultūrinių kriterijų reikšmė naujų gyventojų vietos ir krašto tapatybei /	429
IŠVADOS /	435
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA /	445
ZUSAMMENFASSUNG	
Das Memelland 1945–1960: Das Entstehen einer neuen Gesellschaft und deren Widerspiegelung in Familiengeschichten /	463
SUMMARY	
Klaipėda Region 1945–1960: The Formation of the New Society and its Reflections in Family Stories /	467